

ΚΡΕΜΑΣΤΙΩΤΙΚΑ ΝΕΑ
 ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ
 ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΚΡΕΜΑΣΤΙΩΤΩΝ
 ΑΤΤΙΚΗΣ
 «Ο ΠΑΤΡΙΩΤΗΣ»
 ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΑ:
 WWW.KREMASTI.GR
 INFO@KREMASTI.GR
 Επιμέλεια Σύνταξης:
ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΚΑΛΚΑΝΗΣ
 Πηγή Φωτογραφιών: Αρχείο
Μιχαήλ Δούνια
 Κείμενα ή Φωτογραφίες προς
 δημοσίευση αποστέλλονται
 στην ηλ. διεύθυνση efimerida@
 kremasti.gr ή ταχυδρομικώς στη
 διεύθυνση **Ν. ΚΑΛΚΑΝΗΣ**-
 Ηρακλείου 78 ΤΚ 12243 Αιγάλεω
 Τραπεζικός λογαριασμός
 του Συλλόγου στην ΕΘΝΙΚΗ
 ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ με
 Αριθμό 19901102137, IBAN
 GR730110199000001990112137,
 κωδικός SWIFT ETHNGRAA

Τηλέφωνα επικοινωνίας:
Νικόλαος Βροχιδής
 6972888966
Στέλλα Παρδάλη
 6942663727
Ιωάννης Γκιουζέλης
 6972 112149
Ιωάννης Παπαμιχαλόπουλος
 6982549549
Αντώνιος Ταμβάκος
 6946310310
Λένα Τραπεζόντα
 6973796145
Ιωάννης Παυλάκης
 6974047047

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΕΚΔΟΣΗΣ
 ΣΤΟΙΧΕΙΟΘΕΣΙΑ CDI IKE
 Κουρτίδου 153, Αθήνα
 Τηλ. 210 2533252,
 www.cdi.gr

**Τα δημοσιεύσιμα άρθρα
 εκφράζουν τη γνώμη των
 αρθρογράφων τους,
 οι οποίοι ευθύνονται για
 το περιεχόμενό τους.**

Συνέχεια από την σελίδα 1

ΤΟ ΜΕΓΑΛΟ ΣΑΒΒΑΤΟ τελέ-
 σθηκε το πρωί ο Εσπερινός του
 Μεγάλου Σαββάτου και η Θεία
 Λειτουργία, όπου προκλήθηκε
 πολύς προβληματισμός για την
 τήρηση μιας συνήθειας που ετη-
 ρείτο σε άλλα μέρη, αλλά όχι στην
 Κρεμαστή. Ενώ ψάλλεται το εφύ-
 μνιο του Αποστόλου «Ανάστα ο
 Θεός...» σε πολλά μέρη συνηθί-
 ζεται η πρόκληση θορύβου με κτύ-
 πημα επίπλων, στασιδίων κλπ.
 Στην Κρεμαστή κάτι τέτοιο δεν
 συνηθιζόταν ποτέ, αλλά αντίθετα
 παρακολουθήσαμε με κατάνυ-
 ξη την καλούμενη Πρώτη Ανά-
 σταση.

ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΑΠΟΛΥΣΗ, έγινε δι-
 ανομή πασχαλινών τσουρεκιών,
 προσφορά του Φούρνου των
 Αδελφών Παυλάκη στην Απιδιά,
 από παιδιά υπό την καθοδήγηση
 μελών του Διοικητικού Συμβουλί-
 ου του Συλλόγου Κρεμαστιωτών
 «Ο ΠΑΤΡΙΩΤΗΣ».

ΣΤΙΣ 21.30 το βράδυ τελέσθηκε
 η Τελετή της Ανάστασης, χωρίς
 να τελεσθεί το Μεσονυκτικό, ο
 Όρθρος και η Θεία Λειτουργία
 της Ανάστασης. Εσπερινός της
 Αγάπης και κατ' επέκταση του
 Αγίου Γεωργίου δεν τελέσθηκε
 ούτε στο χωριό ούτε στο εξω-
 κλήσιο του Αγίου Γεωργίου.

ΟΙ ΤΡΕΙΣ ΠΡΩΤΕΣ ημέρες της
 Λαμπροβδομάδας συνεπέρασαν με
 τις πανηγύρεις των τριών εξω-
 κλησιών, του Αγίου Γεωργίου, του
 Αγίου Αθανασίου και του Αγίου
 Ιωάννου του Θεολόγου στο Λα-
 μποκάμπι. Του Αγίου Γεωργίου
 μετά την Απόλυση της Θείας
 Λειτουργίας, ο Σύλλογος Κρεμα-
 στιωτών Αττικής «Ο ΠΑΤΡΙΩ-
 ΤΗΣ» προσέφερε στους πιστούς
 που προσήλθαν στον Άη-Γιώργη,
 πασχαλινά αβγά, γλυκά, μεζεδά-
 κια και αναψυκτικά. Του Αγίου
 Αθανασίου, συλλειτούργησε με
 τον π. Δημήτριο ο π. Νικόλαος
 Γεωργαντώνης.

Μετά τη Λιτανεία του Επιταφίου .

ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΙΩΑΝΝΟΥ του Θε-
 ολόγου, η Θεία Λειτουργία στο
 εκκλησάκι του αγίου στο Λαμπο-
 κάμι από τον Αρχιμανδρίτη π. Σε-
 ραφείμ Κοσμά και τους πατέρες
 Νεκτάριο Κουτσογιαννόπουλο
 από τον Άγιο Δημήτριο Ζάρα-
 κος και Γεώργιο Μαχαίρα από
 την Αγγελώνα. Η Θεία Λειτουργία
 είχε πανηγυρικό χαρακτήρα,
 καθώς υπήρξε προσέλευση πολ-
 λών προσκυνητών τόσο από την
 Κρεμαστή, όσο και από το Λα-
 μπόκαμπο, τον Άγιο Δημήτριο,
 τα Νιάτα, τη Ρηκιά, τους Μολά-
 ους. Έψαλε ο Γρηγόριος Δούκας,
 γιος του Νικόλαου Δούκα και της
 Ευγενίας Γρηγ. Πριφτάκη, εις δια-
 δοχήν του πολλάκις συμμετάσχο-
 ντος στην πανήγυρη πατέρα του,
 αλλά και ο Παναγιώτης Γεωργα-
 ντώνης από τον Άγιο Δημήτριο
 Ζάρακος. Τελέσθηκε και Αρτοκλα-
 σία. Μετά την Απόλυση, οι προ-
 σκυνητές κάθισαν κάτω από το
 υπόστεγο σε τραπέζια που είχε
 στήσει ο Σύλλογος Κρεμαστιωτών

«Ο ΕΛΑΤΟΣ» και απόλαυσαν το
 φαγητό τους στην εξοχή απολαμ-
 βάνοντας και τα τραγούδια του
 συγκροτήματος Μπατσάκη. Έλα-
 βε χώρα και λαχειοφόρος αγορά
 με πλούσια δώρα.

ΣΤΙΣ 21/05 πανηγύρισε ο ΙΝ
 Αγίου Κωνσταντίνου. Πολλοί
 Κρεμαστιώτες προγραμματίσαν
 εκείνην την ημέρα και τη μετε-
 γκατάστασή τους στο χωριό.

ΣΤΙΣ 09/06 έλαβαν χώρα οι Ευ-
 ρωεκλογές. Συμμετείχαν περίπου
 280 Κρεμαστιώτες, πολλοί εκ των
 οποίων άρτι αφιχθέντες από το
 εξωτερικό.

ΜΙΑ ΠΟΛΥ όμορφη δράση που
 ξεκίνησε ο Σύλλογος Κρεμαστι-
 ωτών Αττικής Ο ΠΑΤΡΙΩΤΗΣ εί-
 ναι οι κοινές συνεδριάσεις του
 Διοικητικού Συμβουλίου με τους
 Νέους του χωριού. Οι Νέοι απο-
 τελούν το μέλλον του χωριού, κα-
 ταθέτουν ιδέες αρκετά χρήσιμες

για το χωριό και παράλληλα μυ-
 ούνται στον τρόπο και τη διαδι-
 κασία λήψης αποφάσεων για τη
 δράση του συλλόγου, έτσι ώστε η
 διαδοχή να γίνει ομαλά.

ΤΟ ΧΩΡΙΟ έχει λάβει όψη εορ-
 ταστική. Τα περισσότερα σπίτια
 έχουν ανοίξει, η πλατεία γεμίζει
 κάθε βράδυ από κόσμο που απο-
 λαμβάνει τη δροσιά, τη φύση, τη
 θέα, την καλή παρέα.

ΣΤΙΣ 07/07 η οικογένεια Ξαστε-
 ρούλη οργάνωσε την πανήγυρη
 του ΙΝ της Αγίας Κυριακής, όπου
 προσήλθαν και πολλοί προσκυνη-
 τές από το γειτονικό Μαρί.

Η ΘΕΡΜΟΚΡΑΣΙΑ έχει ανέβει
 αρκετά υψηλά. Καιρός να βρεθού-
 με πάλι στην Κρεμαστή, στην αγο-
 ρά, στο χοροστάσι, στα μονοπάτια
 εντός ή εκτός χωριού, στη Βρύση,
 στη Γούρνα, στο Σχολείο! ■

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΚΑΛΚΑΝΗΣ

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ

ΑΡΘΡΑ ΚΑΙ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ προς δημοσίευση, όπως και τα ονόματα των
 επιτυχόντων στις Πανελλαδικές Εξετάσεις 2024, στο επόμενο φύλλο της
 εφημερίδας παρακαλούνται να αποσταλούν στην ταχυδρομική διεύθυνση
 Νικόλαος Καλκάνης-Ηρακλείου 78- ΤΚ 12243 Αιγάλεω ή στην ηλεκτρονική
 διεύθυνση nikosfix@gmail.com μέχρι τις **10 Νοεμβρίου 2024**.

ΤΟ ΔΣ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΚΡΕΜΑΣΤΙΩΤΩΝ

ΑΤΤΙΚΗΣ «Ο ΠΑΤΡΙΩΤΗΣ» σύνηψε σύμβαση με τα ΕΛΤΑ, προκειμένου να
 ταχυδρομούνται τα φύλλα της εφημερίδας στους συνδρομητές. Πλέον, η πα-
 ράδοση των φύλλων θα γίνεται αποκλειστικά με αυτόν τον τρόπο ενώ η κα-
 ταβολή των ετήσιων συνδρομών θα γίνεται στα μέλη του ΔΣ ή στον υπεύ-
 θυνο έκδοσης Νικόλαο Καλκάνη.

ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ της πανδημίας τροποποιήθηκε ο νόμος που απαι-
 τούσε δημοσίευση σε ημερήσια εφημερίδα αγγελίας γάμου ως όρου για την
 έκδοση άδειας γάμου. Πλέον επιτρέπει ο νόμος δημοσίευση σε οποιαδήπο-
 τε εφημερίδα επιλέξουν οι μελλόνυμφοι. Επομένως, η εφημερίδα μας επι-
 τρέπεται εγκύρως να δημοσιεύει αναγγελίες γάμου. Μελετάται ο τρόπος για
 το πώς θα καθιστάται αυτό ευχερές, δεδομένου ότι εκδίδονται μόλις λίγα
 φύλλα το χρόνο και θα επανέλθουμε με νεότερη ανακοίνωση, κατόπιν επι-
 κοινωνίας με το Διοικητικό Συμβούλιο του Συλλόγου. Αν κάποιος πάντως
 επιθυμεί στο επόμενο φύλλο να δημοσιεύσει αναγγελία γάμου, να αποστεί-
 λει σχετικό email στην ηλεκτρονική διεύθυνση nikosfix@gmail.com.

ΤΟ ΔΣ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΚΡΕΜΑΣΤΙΩΤΩΝ

ΑΤΤΙΚΗΣ «Ο ΠΑΤΡΙΩΤΗΣ» απεφάσισε να φιλοξενεί διαφημίσεις επαγγελ-
 ματιών στα φύλλα της εφημερίδας έναντι αντιτίμου 30,00€/φύλλο. ■

20.07.2024

Παραδοσιακό πανηγύρι Προφήτη Ηλία

13.08.2024

Πεζοπορία στο δάσος της Κρεμαστής

14.08.2024

Παραδοσιακό πανηγύρι - Κάτω πλατεία

15.08.2024

Πανηγύρι - Κοίμηση της Θεοτόκου

16.08.2024

Σεμινάριο πυρασφάλειας και πυροπροστασίας

Εκλογές Συλλόγου "ο Πατριώτης"

17.08.2024

Ημέρα εθελοντισμού-καθαριότητα σχολείου και βρύσες

19.08.2024

Εθελοντική Αιμοδοσία - Ιατρείο

23.08.2024

Πανηγύρι - Εννιάμερα της Παναγίας

Κοινωνικά

ΓΕΝΝΗΣΕΙΣ

- Κατά τις αρχές Φεβρουαρίου γεννήθηκε στη Νέα Υόρκη η κόρη του Παναγιώτη Νικολάου Λεγάκη και της συζύγου του.
- ΒΑΠΤΙΣΕΙΣ**
- Στις 11 Μαΐου 2024 τελέσθηκε στη Σπάρτη η βάπτισμα της κόρης του Αναστάσιου Κουτσογιαννόπουλου, γιου της Μαρίας Αναστασίου Πριφτάκη.
- Στις 14 Ιουλίου 2024 τελέσθηκε στα Μελίσσια η βάπτισμα της κόρης του Αντώνιου Παν. Ταμβάκου και της Μαρίας Κ. Παπακωνσταντίνου.
- Να σας ζήσουν!!!**

ΓΑΜΟΙ

- Στις 24 Ιουνίου 2023 τελέσθηκε στον ΙΝ Παναγίας Χρυσοφίτσας της Μονεμβασίας ο γάμος του Δημήτριου Νικολάου Τζάκα και της Φωτεινής Ιατρίδη.
- Βίον Ανθόσπαρτον!!!!**

ΘΑΝΑΤΟΙ

- Στις αρχές Μαΐου 2023 απεβίωσε στη Γλυκόβρυση, όπου και ετάφη, ο Γεώργιος Χαραμής του Θεόδωρου.
- Στις 26 Σεπτεμβρίου 2023 απεβίωσε στην Αθήνα η

- Πέιλα, σύζυγος Θεόδωρου Ταμβάκου σε ηλικία 75 περίπου ετών.
- Στις 15 Νοεμβρίου 2023 απεβίωσε στο Σύνδευ της Αυστραλίας ο Γεώργιος Παρδάλης του Ιωάννη σε ηλικία 92 περίπου ετών.
- Στις 06 Απριλίου απεβίωσε στον Άγιο Ιωάννη Απιδέας η Ειρήνη, σύζυγος Παναγιώτη Λ. Πριφτάκη, το γένος Αλεξανδρή σε ηλικία 76 περίπου ετών.
- Στις 05 Μαΐου απεβίωσε στο Σίδνευ της Αυστραλίας ο Παναγιώτης Πουλάκης σε ηλικία 94 ετών.
- Στις 09 Μαΐου απεβίωσε στους Μολάους και ετάφη στην Κρεμαστή ο Αντώνιος Ζώταλης σε ηλικία 98 ετών.
- Στις 17 Μαΐου απεβίωσε στην Κρεμαστή ο Ηλίας Σταματόγιαννης (φωτό), σύζυγος της Ελένης Αρκούδη σε ηλικία 65 ετών. Η κηδεία του έγινε στην Οχιά Ανατολικής Μάνης, στον οικογενειακό τάφο της οικογένειας Χρήστου και Πάτρας Σταματόγιαννη. Ο Ηλίας ήταν πολύ αγαπητός μεταξύ των Κρεμαστιωτών. Μοίραζε το χρόνο του μεταξύ της Κρεμαστής και του χωριού του, της Οχιάς κοντά στο Γερολιμένα. Διακρινόταν για το χιούμορ του, το πνεύμα φιλοξενίας, την αγάπη του για την παρέα, το γλέντι, το ψάρεμα, τη διάθεσή του να ζει κάθε ημέρα

- σαν να ήταν γιορτή, τη διάθεσή του να βοηθά όποιον είχε ανάγκη με κάθε τρόπο. Πραγματικά θα λείψει ο «άρχοντας της κάτω πλατείας», όπως πολλοί τον αποκαλούσαν.
- Κατά τα μέσα Μαΐου απεβίωσε στην Καλλιθέα Αττικής η Παναγιώτα χήρα Αντώνιου Λαμπήρη, το γένος Γεωργίου Παρδάλη σε ηλικία 87 ετών.

- Στις 30 Μαΐου απεβίωσε στους Μολάους και ετάφη στην Κρεμαστή η Αικατερίνη, χήρα Δημητρίου Παρδάλη, το γένος Κωνσταντίνου Παράσχη σε ηλικία 104 ετών.
- Στις 12 Ιουλίου απεβίωσε στην Αθήνα σε ηλικία 84 περίπου ετών η Ιωάννα, χήρα Χρύσανθου Γεωργαντώνη.
- Θερμά Συλλυπητήρια στους οικείους τους!!!**

Summer camp τον Αύγουστο

- ΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ** της Κρεμαστής αποκτάει και πάλι ζωή.
- Ο Σύλλογος Κρεμαστιωτών Αττικής «Ο ΠΑΤΡΙΩΤΗΣ» σε συνεργασία με την εθελοντική πρωτοβουλία αγαπητών συγχωριανών μας, διοργανώνει δωρεάν μαθήματα παραδοσιακών χορών, ρομποτικής, χειροτεχνίας, μαθηματικών και γεωγραφίας-οικολογίας.
- Μαθήματα παραδοσιακών χορών για παιδιά από 5 ετών και άνω, 5-15 Αυγούστου με χοροδιδάσκαλο τον Νίκο Μπαριάμη.
- Μαθήματα παραδοσιακών χορών για ενήλικες με εμψυχωτήρια την Στέλλα Παρδάλη.
- Μαθήματα ρομποτικής για παιδιά 6-12 ετών με δήλωση συμμετοχής έως 5 Αυγούστου για να μπορέσουν να στηθούν τα τμήματα. Σε τμήματα 4-6 ατόμων και χωρισμένα σε ξεχωριστές ηλικιακές ομάδες, τα παιδιά θα προχωρήσουν στην δική τους κατασκευή

- με την χρήση συγκεκριμένου kit με Lego υπό την καθοδήγηση του δασκάλου-μηχανικού και εξειδικευμένου στα μαθήματα ρομποτικής Γεωργίου Τσορομώκου. (Τα μαθήματα θα διαρκέσουν 4-6 ημέρες).
- Εργαστήριο μαθηματικών για ηλικίες 4 έως 14 ετών. Μέτρηση χρόνου, όγκου, μάζας, θερμιδικής αξίας, κόστους μέσα από παιχνίδια και εφαρμογές της καθημερινής μας ζωής και Γεωμετρία μέσα από σχεδίαση μοτίβων και συμμετρίας, υπό την καθοδήγηση της καθηγήτριας μαθηματικών Νικολέττας Παναρίτη. (Διάρκεια μαθημάτων 1 ημέρα).
- Εργαστήριο Γεωγραφίας κ Οικολογίας για μαθητές 4-14 ετών. Υδρογείος σφαίρα, παιδαγωγικά παιχνίδια, κάρτες, κάρτες, θα οδηγήσουν στην κατάκτηση βασικών γεωγραφικών εννοιών και στην κατασκευή αφίσας με οικολογικά μηνύματα. Εμψυχωτήρια η Νικολέττα Παναρίτη.

- Μάθημα Ψηφιδωτού για παιδιά από 9 ετών κ άνω για την δημιουργία ψηφιδωτού-βοτσαλωτού σουπλά, με χρήση κατάλληλων υλικών. Εμψυχωτήρια κα Παναγιώτα Δρίβα.
- Για να στηθεί το πρόγραμμα των παραπάνω δραστηριοτήτων και να ενημερωθείτε για τις μέρες και τις ώρες των μαθημάτων θα πρέπει να δηλωθεί αρχικά η συμμετοχή στα μαθήματα ρομποτικής, ώστε να δούμε πόσα τμήματα θα δημιουργηθούν. Περιμένουμε με χαρά την συμμετοχή σας για ένα δημιουργικό καλοκαιρινό σχολείο.
- Δηλώστε συμμετοχή στο email: info@kremasti.gr ή στα κοινωνικά μέσα του Συλλόγου.
- Πληροφορίες και συμμετοχές στα τηλ. 6942663727 Στέλλα Παρδάλη και 6973796145 Λένα Τραπεζόντα. ■

ΕΚ ΤΟΥ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΥ
ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ

ΣΤΟ ΓΥΝΑΙΚΩΝΙΤΗ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ

Τη Μεγάλη Παρασκευή βρέθηκαν στον Άγιο Κωνσταντίνο για τον στολισμό του Επιταφίου. Έλειπα 10 χρόνια από το χωριό το Πάσχα, κι έτσι ήθελα να ξαναδώ εικόνες εορτασμού του Πάσχα που είχα στη μνήμη μου από παλιά...

Κάποια στιγμή ανέβηκα στο γυναικωνίτη. Τι γωνιά και αυτή! Τα τελευταία χρόνια δεν χρησιμοποιείται ιδιαίτερα από τις γυναίκες για την παρακολούθηση των εκκλησιαστικών ακολουθιών, όμως συνεχίζει να χρησιμοποιείται ως άτυπη αποθήκη.

Ή να γράψω ως Μουσείο;

Μάλλον ως άτυπο Μουσείο. Μέχρι προ ολίγων ετών υπήρχε ακόμη στο Γυναικωνίτη ο παλιός Επιτάφιος, που βλέπουμε σε παλιές φωτογραφίες-σε μία βοηθά στη μεταφορά του κατά τη Λιτανεία της Μεγάλης Παρασκευής και γυναίκα, ζωντανή, συμπαθής και ευλαβέστατη μέχρι σήμερα, χωρίς να ενοχληθεί κανείς από τους πιστούς, κληρικούς ή λαϊκούς. Πάνω στο Κουβούκλιο βρίσκονταν κουτιά με βιβλιαράκια του Κατά Ιωάννην Ευαγγελίου που διανεμόταν στα παιδιά που παρακολουθούσαν το Κατηχητικό.

Τριγύρω εικόνες, παλιές, ξύλινες, που αντιστέκονται πάντως στη φθορά του χρόνου. Ο Άγιος δεν υποχωρεί εύκολα, μετέχει της αθανασίας και το σαράκι δεν σβήνει έτσι απλά το απεικόνισμά του

Ξεχώρισα δυο εικόνες μικρού μεγέθους.

Η ΕΙΚΟΝΑ Α δεν ανήκει στις βυζαντινές τεχνοτροπίας, αλλά αυτός που τη ζωγράφισε, χρησιμοποιώντας μάλλον νεορομπογιά καταβάλλει φιλότιμες προσπάθειες να τη μιμηθεί. Είναι εικόνα πολυπρόσωπη, περιλαμβάνοντας 6 πρόσωπα σε δύο στίχους. Ο πρώτος στίχος αποτελεί αναπαράσταση της Δέησης, όπου ο Χριστός στο μέσον δέχεται τις παρακλήσεις και τις μεσιτείες της Παναγίας και του αγ. Ιωάννου του Προδρόμου. Στο δεύτερο στίχο συναντούμε τους αγίους Βαρβάρα, Ελευθέριο και Βασίλειο. Δεν ξέρω γιατί επελέγησαν οι συγκεκριμένοι άγιοι, πάντως απεικονίζονται με τη σειρά που εορτάζουν, 04/12, 15/12 και 01/01. Η αγία Βαρβάρα κρατεί ξίφος, μάλλον συμβολίζεται έτσι η ιδιότητά της ως θεραπεύτρια της πανώλης. Τύχη αγαθή, την ίδια εικόνα είδα στους Μολάους σε ιδιωτικό εικονοστάσι, χωρίς τους λεκέδες που έχει αφήσει η υγρασία.

Η ΕΙΚΟΝΑ Β σέβεται περισσότερο τους κανόνες της βυζαντινής αγιογραφίας. Αναπαριστά τον Άγιο Δημήτριο να σκοτώνει το Λυαίο. Χρωματισμένο είναι το άλογο του αγίου, κόκκινο, όπως ζωγραφίζονται τα άλογα των αγίων στις

αγιογραφίες. Αλλά οι μορφές του αγίου Δημητρίου και του Λυαίου δεν είναι χρωματισμένες. Δεν ξέρω αν αρχικά είχαν ζωγραφιστεί και το χρώμα έσβησε, ούτε αν η εικόνα έμεινε ανοκλήρωτη, ούτε αν επί τηδες ο αγιογράφος σχεδίασε απλά με μολύβι τις δύο ανθρώπινες μορφές, του αγίου και του αμαρτωλού. Το σχέδιο πάντως είναι αρκετά λεπτομερές και ενώ ο Άγιος Δημήτριος έχει αντιγραφεί από άλλη εικόνα, για το Λυαίο χρησιμοποιήθηκε ζωντανό μοντέλο.

ΤΕΛΕΥΤΑΙΟ ΕΥΡΗΜΑ Η ΕΙΚΟΝΑ Γ της ιδιότυπης αυτής ανασκαφής, οι δύο σειρές από τα τάματα που ήταν ανηρτημένα στην εικόνα των Αγίων Κωνσταντίνου και Ελένης στο προσκυνητάρι δίπλα στην είσοδο του Ναού. Τα οποία αφαιρέθηκαν κατά τη συντήρηση της εικόνας, αλλά δεν επανατοποθετήθηκαν. Κι όμως, αν κάποιος τά εξετάσει πόσα δεν αφηγούνται αυτά τα μεταλλικά ελάσματα! Παριστάνουν άνδρες, γυναίκες, παιδιά, πόδια, χέρια, μάτια, αυτιά, καρδιές, κεφάλια, ακόμη και αγγελάκια και ζώα (γαϊδούρια, μουλάρια, άλογα, κατσίκες, πρόβατα). Τα ζώα παραπέμπουν σε ιάσεις ζώων, χρήσιμων για την αγροτική οικογένεια τόσο για τα προϊόντα τους, όσο και ως μεταφορικά μέσα, τα αγγελάκια ποιος ξέρει τι συμβολίζουν-νεκρά βρέφη, γενικά ψυχές νεκρών; Τα περισσότερα είναι απλά, ορισμένα όμως είναι σκαλισμένα με εξαιρετική φροντίδα και σε μέταλλο πιο ακριβό. Σύμβολα προσευχών και ευχαριστιών των προγόνων μας προς τους αγίους, καθένα από αυτά κρύβει μια ιστορία που την ξέρει μόνο αυτός που το έφερε και ο άγιος που το δέχτηκε.

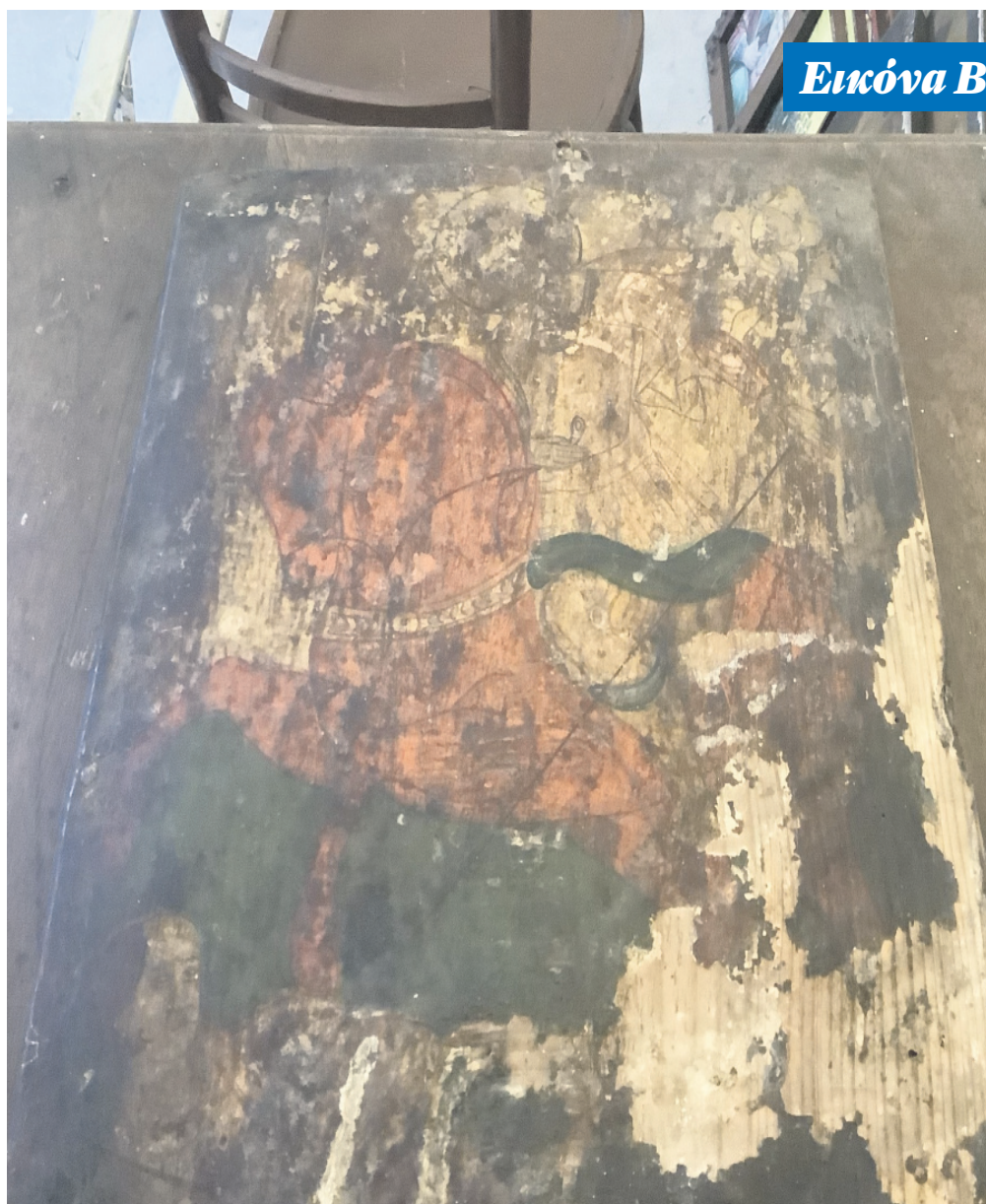
Τα προηγούμενα χρόνια έγινε ένα μεγάλο έργο συντήρησης των εικόνων και του τέμπλου του αγίου Κωνσταντίνου. Η εφημερίδα διαμαρτυρήθηκε τότε για το ότι έγινε προσπάθεια να γίνει εν κρυπτώ και παραβύστω από την τοπική κοινωνία και χωρίς την τήρηση των ελαχιστων διαδικασιών που και οι νόμοι και οι εκκλησιαστικοί κανονισμοί προβλέπουν, κάτι που δεν άρμοζε σε μια μικρή και κλειστή κοινωνία, όπως η δική μας που στερήθηκε παλαιότερα πολλούς άλλους θησαυρούς της. Η εφημερίδα πάλι πανηγύρισε όταν οι ανησυχίες και οι φόβοι διαψεύστηκαν με την ολοκλήρωση των εργασιών συντήρησης. Θα πρέπει όσο είναι καιρός οι θησαυροί του γυναικωνίτη του Αγίου Κωνσταντίνου, να καταγραφούν, να καθαριστούν και ει δυνατό να συντηρηθούν από ειδικούς τεχνίτες-και φυσικά τα τάματα να τοποθετηθούν στη θέση τους, αφού καθαριστούν. Καθαρισμός πρέπει να γίνει και στον πολυέλαιο, από τους λίγους αυτής της τεχνοτροπίας που παραμένουν σε χρήση στην Ελλάδα. ■

Ν. Καλκάνης

Εικόνα Α

Εικόνα Β

Εικόνα Γ

Από το ασβέστωμα στο αρμολόγημα

Ασβέστωμα

Στην Κρεμαστή, όπως και σε όλη την Ελλάδα, το ασβέστωμα αποτελεί ο απλός χρωματισμός με ασβέστη που ακολουθεί το επίχρυσμα ή τη λιθοδομή, δημιουργώντας ανάγλυφες επιφάνειες. Η τελική επιφάνεια δίνει ένα όμορφο αισθητικό αποτέλεσμα καθώς διαγράφεται το ανάγλυφο του τοίχου κάτω από τον ασβέστη δημιουργώντας φωτοσκιάσεις. Με αυτό τον τρόπο αποφεύγονται οι δυνατές αντανάκλασεις του ήλιου πάνω στις λείες επιφάνειες. Για τη διαδικασία έφτιαχναν το μίγμα του ασβέστη σε μεγάλα δοχεία –τενεκέδες– και άσπριζαν χρησιμοποιώντας μια βούρτσα με σκληρές τρίχες και μακρύ κοντάρι. Το ασβέστωμα έπρεπε να επαναλαμβάνεται κάθε χρόνο για τους δημόσιους χώρους. Στην τελική στρώση του επίχρυσματος

ή στον ασβέστη συχνά προσέθεταν χρώμα, το οποίο αποτελούσε ένα με το σοβά ή τον ασβέστη και δεν ήταν μια επιφανειακή ξένη επάλειψη όπως τα σύγχρονα πλαστικά χρώματα. Το χρώμα στο εσωτερικό του επίχρυσματος –ασβέστη, «γερνάει» φυσικά μαζί με αυτό, χωρίς να ξεφλουδίζει όπως τα σύγχρονα πλαστικά.

Αρμολόγημα

Στις κατασκευές που παραμένουν ανεπίχριστες απαντώνται διαφορετικές τεχνικές αρμολογήματος των λίθων. Έτσι το κονίαμα μπορεί να εισέχει σε σχέση με το λίθο, να έρχεται πρόσωπο με αυτόν ή να εξέχει. Κάποιες φορές το αρμολόγημα που εξέχει από τους λίθους διαμορφώνει ένα λεπτό πλέγμα το οποίο είτε παρακολουθεί ακριβώς το σχήμα του λίθου, είτε διαμορφώνεται δίνοντας την

εντύπωση ισόδομης λιθοδομής. Άλλες φορές το εξέχον κονίαμα ξεχειλίζει καλύπτοντας μεγάλο μέρος των λίθων.

Στο χωριό μας...

Τα τελευταία 25 χρόνια περίπου έχει παρατηρηθεί η ανακαίνιση αρκετών σπιτιών με τη μέθοδο του αρμολογήματος. Εμφανίζεται η όμορφη πέτρα με την οποία έχουν κατασκευαστεί τα σπίτια και το αισθητικό αποτέλεσμα είναι εξαιρετικό. Παράλληλα αυτή η τεχνική απαιτεί πολύ λιγότερη συντήρηση σε σχέση με το επίχρυστο ασβέστωμα. Από το έντονο λευκό και τις λουλακί κορνίζες των παραθύρων στο αρμολόγημα. Ο χρόνος θα δείξει πώς θα διαμορφωθεί η αρχιτεκτονική ισορροπία στην Κρεμαστή. ■

Ιωάννης Γκιουζέλης

(Από το αρχείο Ιωάννου Γκιουζέλη)

Α' ΜΕΡΟΣ

Μνήμες από τη Ζωή μου στο Χωριό

Στην τελευταία μου επίσκεψη στο χωριό για τη γιορτή του Πάσχα, μετά τη συζήτηση με παρέες και συγχωριανούς, αισθάνθηκα έντονα την ανάγκη να καταγράψω τις μνήμες μου από την κοινωνία του χωριού, τους ανθρώπους του μόχθου και τους αγώνες τους να κατακτήσουν καλύτερες συνθήκες επιβίωσης. Η καταγραφή αναφέρεται στην περίοδο από 1940-μέχρι σήμερα στα παρακάτω θέματα:

- Στις γειτονιές του χωριού (τοπογραφία)
- Στη νεολαία του χωριού (παιδιά, έφηβοι)
- Στους γονείς (μανάδες, πατεράδες) και στον δύσκολο αγώνα τους για την επιβίωση της οικογένειας

Α. Οι γειτονιές του χωριού

- ΒΡΥΣΗ**
1. Όρια γειτονιάς: Εκκλησία Αγίου Νικολάου – ρέμα Κουτσούρη
 2. Κτίσματα κοινής χρήσης:
 - Κεντρική πεντακάναλη Βρύση, Βρύσες Άη Νικόλα, Κρυόβρυση
 - Εκκλησία Αγίου Νικολάου, Νεκροταφείο χωριού
 - Λαχανόκηποι χωριού
- ΜΑΓΑΖΙΑ, ΕΠΙΤΗΔΕΥΜΑΤΑ (ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΑ)**
- Οινοπαντοπωλεία: 2 (Γ.Μανίκης, Ι.Μα-

- νούσος), οινοπωλεία 2 (Γ.Παρδάλης, Π.Νεοφώτης)
 - Αναψυκτήριο Βρύσης: Παν. Ταμβάκος (ισόγειο σπιτιού Κ. Ταμβάκου)
 - Καταστήματα εμπορίου: 2 (Γ.Μανίκης, Ι.Μανούσος)
 - Τσαγκάρικα: 2 (Θ.Παράσχης, Παν. Μανούσος)
 - Σαμαρτζήδικα: 1 (Π.Νεοφώτης)
 - Ξυλουργείο: 2 [Δ.Γκλιάνης (Κάλαρης), Ι.Μανούσος]
 - Μουσικοί: 4 (2 λαούτο, 2 βιολί) και 3 μαθητευόμενοι
 - Μοδίστρες: 2 (Αγγελίνα Γκλιάνη, Σταμάτα Τσορομώκου)
 - Κουρεία: 2 (Παν. Τσορομώκος, Γ.Ταμβάκος)
- ΣΚΑΛΑ**
1. Όρια γειτονιάς: Ρέμα Κουτσούρη – κιόσκι εισόδου στο χωριό
 2. Κτίσματα κοινής χρήσης
 - Εκκλησία Αγίου Κωνσταντίνου
 - Βρύσες: Καλμπάτσι, Καρνέζι
 - Αυλή Νούσιου (χοροστάσι)
 3. Μαγαζιά, βιοτεχνίες
 - Οινοπωλεία: 2 [Π.Δρίβας (Νούσιος), Δ.Λάββας]
 - Σιδηρουργεία: 1 (Κ. Ζωτάλης)
 - Μακαρονοποιεία: 1 (Κ.Ζωτάλης)
 - Αλευροβιομηχανία: 1 (Γ.Δρίβας)
 - Μουσικοί: 1 (βιολί) (Ν.Τσορομώκος)

- Κουρεία: 2 (Αντ. Χαραμής, Ι.Ζώταλης)
 - 4. Υπογειονιές
 - Καλμπάσι – Ζωταλέικα
 - Τζακέικα
 - Πριφτακέικα
- ΜΟΙΡΑΣ**
1. Όρια γειτονιάς: Δρόμος Γέφυρα – Εκκλησία – Δημοτικό Σχολείο – χειμάρρος «Μπλότσιος»
 2. Κτίσματα κοινής χρήσης: Δημοτικό Σχολείο, οικία Δασκάλου, Μουσείο Εκκλησίας
 3. Επιτηδεύματες:
 - Μοδίστρες: 1 (Ρίτα Χαραμή)
 - Ξυλουργοί: 1 (Αντ. Γκιουζέλης)
 - Πρακτικοί ορθοπεδικοί: 1 (Μ.Μαυρομιχάλης)
 - Μυλωνάδες: 1 [Π.Κοσμάς (Ξυνός)]
- ΓΟΥΡΝΑ (ΠΙΣΩ ΓΕΙΤΟΝΙΑ)**
1. Όρια γειτονιάς: Εδαφική έκταση κάτωτη κεντρικής πλατείας και κεντρικού αυχένα (ύψωμα) (οικία Π.Δρίβα – Εκκλησία) και χειμάρρου Γκουρμάδι – Πλατανόρεμα
 2. Κτίσματα κοινής χρήσης:
 - Βρυσούλα: 1 (σπίτι Μ.Γκιουζέλη)
 3. Μαγαζιά:
 - Γενικού εμπορίου: 1 (Δ.Μπελέσης)
 - Οινοπωλεία: 3 (Π.Παυλάκης, Ι.Χαραμής, Γ.Ζωτάλης)
 - Σιδηρουργεία: 1 (Ι.Λάββας)
 - Μοδίστρες: 2 [αδελφές Χαραμή (Παλληκάρ)]

- Τσαγκάρικα: 2 (Ι.Ζωτάλης, Ν.Φριντζήλας)
 - Μουσικοί: 1 (κλαρίνο) [Χ.Τσορομώκος (Σπόρτης)]
 - Πρακτικός ορθοπεδικός: 1 (Ν.Μαυρομιχάλης)
4. Υπογειονιές:
 - Παυλακέικα
- ΑΓΟΡΑ**
1. Όρια γειτονιάς: Ο αυχένος (ύψωμα) που εκτείνεται από την οικία Παν. Δρίβα μέχρι την Εκκλησία, με τις κατάντη παρειές του
 2. Κτίσματα κοινής χρήσης:
 - Εκκλησία Κοίμησης Θεοτόκου με το καμπαναριό
 - Κοινοτικό κατάστημα
 - Κοινοτικό ιατρείο
 - Λαογραφικό μουσείο
 - Μουσείο αλευρομυλωνής Δρίβα
 - Κεντρική πλατεία (Αγορά)
 3. Μαγαζιά – Επιτηδεύματα
 - Οινοπωλεία: 8 (Β. Τζάκας, Αντ.Δούνιας, Δ. Παναρίτης, Καμαρινός, Παπαμιχαλόπουλος, Πετρομανίκης, Σαλιμπούρδας, Π.Λάββας, Ι.Σοφός)
 - Καταστήματα: 2 (Κ.Σοφός, Α.Μανίκης)
 - Οινοπαντοπωλεία: 1 (Αναστ. Μανίκης)
 - Τσαγκάρικα: 1 (Ι.Ζωτάλης)
 - Μαίες: 1 (Χρυσούλα Παναρίτη)
 - Τυρέμποροι: 3 (Κ. Παπαμιχαλόπουλος, Λέων Παπαμιχαλόπουλος, Β. Τζάκας)

Συνέχεια στην σελίδα 6

Συνέχεια από την σελίδα 5

Β. Μαγαζιά του χωριού (περίοδος 1940 – 1960)

1. ΟΙΝΟΠΩΛΕΙΑ (ΤΑΒΕΡΝΕΣ): 18

- Βρύση: Γ.Παρδάλης, Γ.Μανίκης, Ι.Μανούσος, Π.Νεοφώτης
- Σκάλα: Π.Δρίβας (Νούσιος), Δ.Λάββας
- Γούρνα: Γ.Ζώταλης, Π.Παυλάκης
- Αγορά: Β.Τζακάς, Δ.Παναρίτης, Αντ. Δούνιας, Αν. Μανίκης, Καμαρινός, Παπαμικαλόπουλος, Πετρομανίκης, Σαλιμπούρδας, Α.Παπαϊωάννου, Π.Λάββας (Ι.Σοφός), Π.Τζακάς

2. ΕΜΠΟΡΙΚΑ: 4

- Βρύση: Α.Μανίκης, Γ.Μανίκης, Ι.Μανούσος
- Γούρνα: Δ.Μπελέσης
- Αγορά: Α.Μανίκης

Γ. Η νεοδαία του χωριού

Θα περιγράψω πως μεγαλώναμε στα εξής στάδια ζωής:

- Βρέφος
- Νήπιο
- Παιδί
- Έφηβος
- Στρατεύσιμος

1. Βρεφική περίοδος (0 – 2 χρόνια)

Δεν θυμάμαι τη γέννησή μου. Έμαθα την ημερομηνία όταν πήγα σχολείο. Οι εγκυμονούσες γυναίκες, δεν πήγαν ποτέ σε γιατρό (γενικής ιατρικής γιατί γυναικολόγοι δεν υπηρετούσαν στην περιφέρεια). Στο χωριό η μόνη εκπαιδευμένη μαμή (που είχε εκπαιδευθεί στο Λεωνίδιο) ήταν η θεία Χρυσούλα Παναρίτη (κόρη του Τσιπόκλα, μάνα του Βορείου). Πρακτική μαμή ήταν η θεία Λένη Κοσκινού (μάνα του Ηλία Τσορομώκου). Όταν έπιαναν οι πόνοι την εγκυμονούσα, η πεθερά της ειδοποιούσε τη θεία Χρυσούλα και έφτανε αμέσως. Μου είχε διηγηθεί στα στερνά της, ότι, ως μαμή στο χωριό, βοήθησε με επιτυχία 1.200 γεννήσεις. Πολλές γυναίκες γέννησαν στον δρόμο, στην ύπαιθρο, στο μαντρί (κτηνοτρόφοι) χωρίς βοήθεια μαμής. Η θεία Τασία Ξαστερούλη γέννησε στο δρόμο στο Πανωλάμπι. Με θεϊκή ίσως πρόνοια, με άριστη υγεία των γυναικών, δεν θυμάμαι ούτε άκουσα δύσκολες γέννες, που να απαιτήθηκε γιατρός, ούτε βρεφικό θάνατο. Η λεχώνα έβγαине έξω από το σπίτι μετά από 40 ημέρες (μέχρι να σαραντίσει) και να πάρει ευχές από τον παππά.

Το βρέφος μέχρι να βγάλει δόντια, τρέφονταν μόνο με μητρικό γάλα και έπινε νερό της βρύσης με το κουτάλι. Για 5 - 6 μήνες ήταν φασκισμένο σφιχτά (σαν λουκάνικο) για να αναπτύξει καλές και λειτουργικές αρθρώσεις. «Πάμπερς» δεν υπήρχαν, χρησιμοποιούσαν κουρέλια από μάλλινες φανέλες, ντρίλι ύφασμα. Μπάνιο στη σκάφη με κρύο νερό της βρύσης.

Το βρέφος κοιμόταν στην ξύλινη κούνια της οικογένειας (φτιαγμένη από ξυλουργό, τον Καλάρη ή Σουσάνα), ή στη νάκα που κρέμονταν από την τράβα της σκεπής του σπιτιού, ή στον τον έλατο ή γκορτζιά (στο θέρο, στο μαντρί) με νανούρισμα από τον ήχο του τζιτζηρα και το ελαφρό φύσημα του αέρα. Φύλλακας της νάκας με το μωρό στην ύπαιθρο ο σκύλος του σπιτιού.

Τα μωρά που δεν είχαν ύπνο και έκλαιγαν τα κοιμίζαν οι μανάδες ή οι γιαγιάδες ποτίζοντας τα με εκχύλισμα «ύπνου» (καρπός της κακατσιούλας, της γνωστής παπαρούνας από την οποία εξάγεται το όπιο).

Το βρέφος (παιδί ή κορίτσι), πριν περπατήσει ντυμένο με υφαντή πουκαμίσια, ξυπόλητο, στην αγκαλιά της γιαγιάς μεταφέρονταν στην εκκλησία της Παναγίας (στον γυναικωνίτη, που ήταν η κολυμπήθρα) για να βαπτισθεί. Είχα βρεθεί θεατής πσιτιστικός σε πολλές βαφτίσεις.

Ήταν ένα απλό γλυκό μυστήριο, έδινε ιδιαίτερη χαρά στους γονείς και στους παππού – γιαγιά όταν έπαιρνε το όνομά τους.

Η δήλωση γέννησης – βάπτισης των παιδιών στο Κοινοτικό Γραμματέα (Ληξιαρχος ο παπα-Κώστας) γίνονταν αμέσως, λόγω στρατολογίας, ενώ των κοριτσιών αργούσε πολύ. Παιδίατρος δεν υπήρχε. Οι παιδιατρικές υπηρεσίες ήταν στα χέρια των γενικών Ιατρών (Καλκαντής, Τζοβάνης, Παπαγιαννόπουλος) σε αποστάσεις 4-5 ωρών (πεζοπορία ή με τα ζα).

Δεν θυμάμαι βρεφικό θάνατο στο χωριό με 20-30 γεννήσεις το χρόνο. Ας εξηγήσουν το φαινόμενο οι ερευνητές γιατροί. Το βρέφος μόλις έβγαζε δόντια και περπατούσε, απογαλιόταν, έμπαινε στο συσσίτιο της οικογένειας και στο στάδιο του νηπίου.

1. Νηπιακή περίοδος (2-6 χρόνια)

α. Εμφάνιση: Ολόσωμη πουκαμίσια υφαντή στον αργαλειό του σπιτιού ή πουκάμισο – παντελόνι (οι εύποροι), χωρίς παπούτσια (τα περισσότερα νήπια) ή ξύραφα αρβυλάκια κατασκευασμένα στους ντόπιους τσαγκάρηδες. Πολλά νηπιάκια είχαν παπούτσια πλεχτά με λαστιχένια σόλα. Τα εύπορων οικογενειών φορούσαν αρβυλάκια με προκαδούρα που τα αγόραζαν στην Αναβρυτή της Σπάρτης. Αργότερα που κυκλοφορούσα τα πλαστικά της «ΕΛΒΙΕΛΑ» ποδέθηκαν πολλά παιδιά.

β. Δραστηριότητες ημέρας:

- Παιχνίδι στις αυλές ή στην ύπαιθρο («Βώλους», «αμάδες, «κρυφτούλι»)
- Θελήματα (στα μαγαζιά, σε συγγενικά σπίτια)
- Φροντίδα στα ζώα του σπιτιού (χορτάρι στη γίδα, τροφή στο σκυλί, κλείσιμο της κοτότρυπας του κοτετσιού για το φόβο της αλεπούς) νερό στο σπίτι από την κεντρική βρύση ή γούρνα της γειτονιάς, με τη βίκα ή τέστα
- Παρέα με το μεγαλύτερα αδέρφια, για μάθηση και προστασία
- Στα 4-5 χρόνια, πήγαιναν τα ζα στη βρύση για νερό, μάζευαν κούλμπενα και άλλα χορτάρια από τους κήπους για τις γίδες, τα κουνέλια, τις κότες του σπιτιού
- Άκουγαν δίπλα στο τζάκι με το φως της λάμπας ιστορίες του χωριού από τον παππού, την γιαγιά και μάθαιναν τα πρώτα γράμματα και αριθμούς

γ. Ύπνος – Καθαριότητα: Στρωματσάδα στην Γωνιά με το τζάκι (ψαθί, σάισμα, βελντζα) το χειμώνα, στο χαγιάτι το καλοκαίρι. Κάθε μήνα κούρεμα με την ψιλή, λούσιμο. Ο πιτσιρικάς ακούνητος ανάμεσα στα πόδια της μάνας ή της γιαγιάς που τον έλουζε με μια πλάκα σαπουνί σπιτικής παραγωγής, βάρος 1-2 κιλά και χλιαρό ή κρύο νερό της περισσότερες φορές, έκλαιγε, ζούσε μαρτύριο.

2. Παιδική περίοδοι (7 – 13 χρόνων)

Αρχίζει ο αγώνας της ζωής. Σχολείο για τη βασική παιδεία – Δουλειές σπιτιού – παιχνίδια.

α. εμφάνιση: Πουκάμισο – κοντό παντελόνι με ράντες (δεν είχαμε λουρίδες) υφαντά στον αργαλειό του σπιτιού. Φανέλλα (πουλόβερ) πλεγμένη από μάνα ή γιαγιά, άσπρου χρώματος. Σακάκι σπάνια.

Παπούτσια: Τα περισσότερα παιδιά ξυπόλητα. Μικρός αριθμός με «ελβιέλα» πλαστικά, άρβυλα με προκαδούρα και τσαρούχια στις δουλειές (στο καμάτι)

Όσες οικογένειες έπαιρναν δέματα από Αμερική έντυναν τα παιδιά τους με αμερικάνικα ρούχα, αποφόρια από μεγάλα παιδιά Αμερικανάκια, που έμοιαζαν σαν μασκαράδες, εικόνες «κιτς»

Στα πολύ φτωχά παιδιά τα ρούχα τους (παντελόνι, πουκάμισο ήταν από μπαλώματα και πολλές φορές διαφορετικού χρώματος. Ξέρω οικογένεια που είχε λάβει από εξωτερικό ύφασμα επένδυσης καναπέ και το χρησιμοποίησε για το ντύσιμο των παιδιών της.

β. Δραστηριότητες: Σχολείο όταν το χωριό είχε δάσκαλο. Δεν ήταν υποχρεωτική η φοίτηση στο Δημοτικό. Οι γονείς ανάλογα με τις ανάγκες τους σε εργατικά χέρια, έστελναν τα παιδιά σχολείο, όποτε μπορούσαν. Θυμάμαι ότι όταν πήγα να Β' τάξη (8 χρόνων) είχα συμμαθητές 12 – 13 χρόνων. Σχολείο πρωί – απόγευμα, οι μαθητές ξεκινάγαν από το σπίτι όταν χτυπούσε η καμπάνα του χωριού (από τους μαθητές επιμελητές) γιατί τα σπίτια δεν είχαν ρολόγια. Τσάντα πλινθινη υφαντή. Βιβλίο μόνο αναγνωστικό και τετράδια (αριθμητικής, καλλιγραφίας, έκθεσης). Οι δάσκαλοι αυστηροί, με τη βέργα στο τραπέζι.

Πρωινό: Μέχρι την Αμερικανική βοήθεια (Ούντρα) ό,τι μπορούσε η οικογένεια (κρασόψωμο, γάλα με αλάτι, ή σκέτο ψωμί). Αργότερα (μετά το 1949) το πρωινό ετοιμάζονταν στο σχολείο από μαθητές, ε' στ' τάξης. Ήταν πολύ καλό (Γάλα σκόνη, τυρί κίτρινο, σταφιδόψωμο). Πίναμε 1-2 κάρτες (αλλουμινένιο κύπελο)

● Τις μέρες που τα παιδιά δεν είχαν σχολείο (Αργίες, δεν είχαμε δάσκαλο) ή δεν τα έστελναν οι γονείς τους, πήγαιναν σε δουλειές της οικογένειας (στο καμάτι, στο θέρο, στον τρύγο, μάζευαν χορτάρι για σανό, φύλαγαν τα γίδια των κτηνοτρόφων)

Τα καλοκαίρια με τις ζέστες, μπάνιο στις χαβούζες του χωριού, ολόγυμνα.

Τις ελεύθερες από δουλειές του σπιτιού ώρες κάναμε δουλειές σαν πρόσκοποι (κτίζαμε σπιτάκια, ετοιμάζαμε φτιάχναμε μπρίκια από κουτιά γάλατος, μαγειρεύαμε πατάτες βραστές, ψήναμε πουλιά που σκοτώναμε με τη σφεντόνα, τραγουδούσαμε λαϊκά. Είχαμε σφυρίχτες που έφτιαχνε ο φαναρτζής «κουφοκρήστος». Οι μικρότεροι μάζευαν πεταμένα στα ρέμματα κέρατα από γίδια και σχημάτιζαν κοπάδια, παριστάνοντας τον μικροτσόπανη.

3. Εφηβική περίοδος (13 – 18 χρόνων)

Μέχρι τα 15 χρόνια τα παιδιά φόραγαν κοντό παντελόνι, ντρίλι του αργαλειού. Στα 16 χρόνια μακρύ παντελόνι, πουλόβερ άσπρο. Άρβυλα φτιαγμένα από τους τσαγκάρηδες του χωριού (Θ. Παράσχη, Ι. Ζώταλη, Ν. Φριντζήλα, Π. Μανούσο).

Όλοι μπαίναν συστηματικά στην παραγωγή του σπιτιού και σε μεροκάματο (Στα χωράφια καμάτι – θέρος, στο αμπέλι, καυσόξυλα χρονιάς, υλοτομία στον κάμπο για το λάδι και το σάρι της οικογένειας, στα ρύζια μεροκάματο).

Τα βράδια στις ταβέρνες ξεροσφύρι με στραγάλια, παρέες τις νύκτες σε όλες τις γειτονίες τραγούδια και καντάδες αγάπης και έρωτα. Η πείνα μας ανάγκαζε να κλέβουμε φρούτα από δένδρα μέσα ή έξω από το χωριό (Σύκα, αχλάδια, σταφύλια). Τις Κυριακές και γιορτές παιδιά και κορίτσια πήγαιναν στην εκκλησία. Είχαμε και πολλούς που αγαπούσαν τα μουσικά όργανα (λαούτο, βιολί) και οργάνων βεγγέρες.

Όλοι οι έφηβοι ζούσαν με πολλές στερήσεις, σε απόλυτη φτώχεια όμως δεν γονάτισαν, μπορούσαν και τραγουδούσαν, ερωτευόντουσαν και κρατούσαν με δύναμη ζωντανό το όνειρο της καλύτερης ζωής.

4. Από το τέλος της εφηβείας μέχρι τη στράτευση (19-21 χρόνια)

Συνέχιση του αγώνα επιβίωσης της οικογένειας. Στο χωράφι, στο αμπέλι, στο δάσος για ξυλεία, στον κάμπο.

Ο εμφύλιος χειρότερησε την ζωή, ο φόβος βίαιης στράτευσης από τους αντάρτες ήταν έντονος.

Όλοι περίμεναν κάποια οικονομική βοήθεια από συγγενείς μετανάστες στην Αμερική.

Οι άνδρες προετοιμάζονταν να περάσουν «περιοδεύον» (συμβούλιο επιλογής οπλιτών) για να στρατευθούν, φρόντιζαν να προκαλέσουν ενδιαφέρον στις υποψήφιες νύφες, ονειρευόντουσαν δικό τους σπιτικό (μάζευαν την πέτρα για το χτίσιμο του σπιτιού, την ξυλεία).

Επιμέλεια στην εμφάνιση (σκαρπίνια, ρολόι, μπριγιόλ στα μαλλιά τσάκιση στο παντελόνι) Όταν έρχονταν η πρόσκληση για κατάταξη στο Στρατό (20-30 στρατεύσιμοι) οργάνωναν γλέντι τριήμερο, ρεφωίνες).

Έφευγαν για στρατιώτες με τις θερμές ευχές των γονιών και αδελφών τους και όλου του χωριού. Στρατιώτες 3 χρόνια.

Μετά τον εμφύλιο οι νέοι των χωριού επιδίωκαν έντονα την μετανάστευση στην πρωτεύουσα ή στο εξωτερικό.

Σε αυτή την περίοδο, στα πέτρινα χρόνια, η ζωή και η κοινωνία του χωριού, ήταν ανεπιτήδευτη, γνήσια, χωρίς ψεύτικες αποχρώσεις, όλα τα μέλη της ίσα.

Η κοινωνία συνεκτική, οι άνθρωποι αγαπημένοι, αγωνιστές της ζωής αγνοί. Αγάπη και αλληλοσεβασμός. Απλή ζωή, χωρίς άγχος μόνο τον άρτο τον επιούσιο. Οικογένεια κυβέλη, δεμένη, με αγάπη, δυνατή.

Αυτή η συνεκτική κοινωνία διαμόρφωσε άτομα με αγωνιστικότητα, αλληλεγγύη, τόλμη, ήθος, ειλικρίνεια και καλούς πολίτες.

Δ. Το σχολείο του χωριού ΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

Χτίσθηκε, με εθελοντική προσωπική εργασία των κατοίκων στην περίοδο του μεσοπολέμου (10ετία 1920). Το κτήριο περιλάμβανε δύο μεγάλες αίθουσες διδασκαλίας, το γραφείο των δασκάλων και το υπόγειο (ως απο-

θήκη). Στη 10ετία 1950, με δωρεά του πατριώτη μας Τσίγκου, μετανάστη στην Αμερική, επεκτάθηκε με την διώροφη προσθήκη νέων αιθουσών και γραφείων και διαβαθμίσθηκε σε τετραθέσιο Δημοτικό Σχολείο. Από διηγήσεις της μάνας μου, πριν από το σημερινό σχολείο, λειτουργούσε σχολείο, στο σημερινό σπίτι «Καζάρμα» στην κάτω πλατεία του χωριού.

Εκείνα τα πέτρινα χρόνια η φοίτηση στο Δημοτικό Σχολείο άρχιζε στο 7^ο έτος της ηλικίας και δεν ήταν υποχρεωτική. Τα παιδιά του χωριού από την ηλικία των πέντε χρόνων συμμετείχαν στις δουλειές του σπιτιού. Οι περισσότερες οικογένειες έστελναν τα παιδιά τους στο σχολείο για φοίτηση μόνο στις πρώτες τρεις τάξεις (να μάθουν γραφή και ανάγνωση όπως έλεγαν) και μετά την παραπάνω φοίτησή τους συμμετείχαν στις εργασίες της οικογένειας, και αποτελούσαν εργατικά χέρια της.

Καλοκαίρι 1942, ο Γερμανικός στρατός ήλθε και στρατοπέδευσε στο χωριό. Στο σπίτι μας είχαν εγκαταστήσει οδοντιατρείο. Οι Γερμα-

νοί οδοντίατροι ήξεραν Ελληνικά και έξω, στο χαγιάτι μου έκαναν μάθημα από το αναγνωστικό της 1^{ης} τάξης. Είχα ακούσει ότι ο δάσκαλος του χωριού (Δαγρές) ήταν πολύ αυστηρός, χρησιμοποιούσε συχνά τη βέργα και έτσι δεν ήθελα να πάω σχολείο. Πήγα σχολείο στα επτά μου χρόνια.

Στη δεκαετία 1940 – 1950 ο παιδικός πληθυσμός (σχολική ηλικία 7-13 χρόνια) του χωριού μετρούσε 180-200 παιδιά. Οι περισσότερες οικογένειες του χωριού αριθμούσαν 5-7 παιδιά. Ο δεύτερος παγκόσμιος πόλεμος, η κατοχή της πατρίδας μας από Γερμανούς (1940 – 1944), ο εμφύλιος πόλεμος (1946 – 1949), η φτώχεια και ο φόβος που τυραννούσαν την Ελλάδα, στάθηκαν σοβαρά εμπόδια στην πρόοδο της παιδείας των παιδιών του χωριού μας.

Στην παραπάνω περίοδο θυμάμαι έντονα την παρακάτω εικόνα:

Πρωτοπύγα σχολείο μετά την απελευθέρωση της Ελλάδας τον Οκτώβριο 1944 με δάσκαλο τον Ιωάννη Δαγρέ, που έμενε στη γειτονιά της Γούρνας, στο σπίτι της «Ζαγουμάνενας», το σημερινό σπίτι της Μαργαρίτας Πουλάκη. Ήταν αυστηρός δάσκαλος και αγαπητός στο χωριό. Όταν πήγα στο σπίτι του να πάρω το ενδεικτικό της πρώτης τάξης δεν είχα λεφτά για το απαραίτητο χαρτόσημο, και μου ζήτησε και του έφερα δύο (2) φρέσκα αυγά.

Στα επόμενα δύο χρόνια (Δευτέρα και Τρίτη τάξη), το σχολείο λειτουργούσε χωρίς δάσκαλο. Υπηρεσίες δασκάλου πρόσφεραν οι εθελοντές απόφοιτοι του Γυμνασίου Μολάων, συγχωριανοί μας Χρύσανθο και Ελένη Τζάκα, οι οποίοι πρόσφεραν αξιόλογο έργο στους τότε μαθητές (θυμάμαι ακόμα τους γραμματικούς κανόνες που μας δίδαξαν). Τα μαθήματα των παραπάνω εθελοντών συγχωριανών μας Χρύσανθου και Ελένης Τζάκα, παρακολουθούσαν παιδιά μεγαλύτερης ηλικίας που δεν είχαν πάει σχολείο (είχα συμμαθητές παιδιά 12-15 χρονών). Οι μαθητές που φοιτούσαν στο σχολείο, με διδάσκοντες τους παραπάνω αποφοίτους Γυμνασίου, εθεωρούντο ως «κατ'ίδιαν διδαχθέντες» και εξετάζονταν από τον δάσκαλο του γειτονικού χωριού Κυπαρισίου Κωνσταντίνο Ζαραβίνο και ελάμβαναν ενδεικτικό προαγωγής. Στα επόμενα χρόνια μέχρι τη λήξη του εμφυλίου πολέμου (Αύγουστο 1949), το σχολείο λειτουργούσε με συχνές διακοπές μαθημάτων (λόγω μη τοποθέτησης από το Υπουργείο Παιδείας δασκάλων από φόβο

[μουλάρι, γαϊδούρι, γίδες (μαλτζές)] σε διάφορες περιοχές έξω από το χωριό και εξασφάλιση του σανού τους (μάζεμα χορταριού από κήπους, χωράφια), πότισμα στις βρύσες του χωριού

- Ο σκάλος στα χωράφια την περίοδο της σποράς (στις γωνιές που δεν έμπαινε το αλέτρι και όπου υπήρχε «φουσκούνι»), το βοτάνισμα τους την άνοιξη
- Βόσκηση, φύλαξη, άρμεγμα του κοπαδιού γιδοπροβάτων, των οικογενειών κτηνοτρόφων, τυροκόμηση, λειτουργία της στάνης (μαντρί, ψαίλα, πότισμα στη στέρνα, κούρεμα)
- 7Προσανάμματα για τη φωτιά (τζάκι) του σπιτιού (αφάνες, ξερόκλαδα, πελεκούδες)

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΣΧΟΛΙΚΗΣ ΑΙΘΟΥΣΑΣ
Λειτουργούσε μόνο η μία αίθουσα για όλες τις τάξεις του Δημοτικού, με τρεις σειρές θρανίων, χωρίς ηλεκτρισμό και με τον ακόλουθο εξοπλισμό:

- Έδρα και τραπέζι του δασκάλου πάνω στο οποίο υπήρχαν η βέργα, το βιβλίο «Άπασα Ύλη», το κουδούνι
- Εικόνες ηρώων του 1821 κρεμασμένες στους τοίχους της αίθουσας
- Ο τρίποδας με τον μαυροπίνακα, το σφουγγάρι και οι κιμωλίες
- Χάρτης της Ελλάδας (γεωφυσικός, πολιτικός), υδρόγειος σφαίρα
- Ξυλόσομπα της αίθουσας

Όταν ο δάσκαλος παρέδιδε μαθήματα στους μαθητές μίας τάξης, οι μαθητές των άλλων τάξεων που ήταν στην αίθουσα είτε έκαναν εργασίες της τάξης τους, είτε παρακολουθούσαν την παράδοση του δασκάλου σε κάθε μία από τις άλλες τάξεις. Δύσκολες συνθήκες φοίτησης και μάθησης.

ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΟ ΣΧΟΛΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

- Οι επιμελητές τους σχολείου [(2 ή 3 μαθητές) των τελευταίων τάξεων (Ε', ΣΤ')] το πρωί στις εφτά η ώρα και το απόγευμα στις μία η ώρα, χτυπούσαν τη μικρή καμπάνα του καμπαναριού της εκκλησίας καλώντας τους μαθητές να προσέλθουν στο σχολείο (πρωινό μάθημα από τις οκτώ μέχρι τις δώδεκα και απογευματινό από τις δύο μέχρι τις πέντε)
- Τον χειμώνα άναβαν τη σόμπα της αίθουσας πριν αρχίσει το μάθημα
- Ετοίμαζαν το πρωινό (γάλα σκόνη, κίτρινο τυρί, μπισκότα) των μαθητών (μετά το 1948) που διέθετε η «ΟΥΝΤΡΑ» (Αμερικάνικη οργάνωση βοήθειας στις φτωχές χώρες)
- Παράταξη σε σειρές των μαθητών στην αυλή (μπροστά από τη σκάλα εισόδου) κατά τάξη και φύλο
- Πρωινή προσευχή
- Έλεγχος από δάσκαλο ατομικής καθαριότητας μαθητών (ξυπόλυτων, ποδεμένων) και του μαντηλιού (ρινόμακτρο) της μύτης. Οι μαθητές που δεν είχαν καθαρά πόδια ή χέρια, αφού τρώγαν μερικές βεργίγες από τον δάσκαλο, έτρεχαν στη βρύση ή στο «μπλοτσιο» (δίπλα στο νερόμυλο του Λαλά) για καθάρισμα (τρίβοντας τη «γάνα») στη φτέρνα και τα γόνατα με βότσαλο
- Μάθημα, διάλλειμα
- Παιχνίδια στο διάλλειμα στην αυλή του σχολείου («πετροπόλεμος», «γύρος», «παήδα», «σκραβάκια», «μακριά γαϊδούρα», «μπιτζ»)

ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ ΤΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ (ΕΜΦΑΝΙΣΗ, ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗ ΜΑΘΗΜΑΤΩΝ)
Λιπόσαρκα από τη φτωχή διατροφή, κουρεμένα τα αγόρια (κουρμπάτσι για να μην πιάνουν ψείρες και κόνινες), με τα ρούχα του αργαλειού της οικογένειας, ή χιλιομπαλωμένα (παλιά ρούχα από τα μεγαλύτερα αδέρφια). Τα ποδεμένα παιδιά ήταν λίγα (με αρβυλάκια της «Αναβρυτής» με προκαδούρα, ή φτιαγμένα από τους ντόπιους τσαγκάρηδες, με σόλες καουτσούκ). Δεν φορούσαν κάλτσες. Οι φτωχές και πολύτεκνες οικογένειες, έφτιαχναν παπούτσια πλεκτά με πατούσα λαστικένια και δερματίνες φώλες στα πλάγια, και έτσι ποδέναν τα παιδιά τους. Οι κάλτσες, είδος πολυτελείας σε εκείνα τα χρόνια και κανένα παιδί δε φορούσε. Πολλά παιδιά πήγαιναν στο σχολείο ξυπόλητα, περπατώντας στους χαματόδρομους και στα σοκάκια του χωριού που οδηγούσαν στο σχολείο. Θυμάμαι ένα περιστατικό φτωχής διατροφής

κάποιοι μαθητή (παιδί οικογένειας κτηνοτρόφων). Ξεκίνησε από τη στάνη για το σχολείο, με τη τσάντα του στους ώμους. Μπήκε στην αίθουσα για το μάθημα και όταν έβγαλε από τη τσάντα του το αναγνωστικό, σκόρπισαν στο θρανίο τσακιστές ελιές, που είχαν εισχωρήσει και λαδώσει τα φύλλα του βιβλίου. Στη σχετική παρατήρηση του δασκάλου, απάντησε ότι όταν ξεκίνησε για το σχολείο, έλειπε η μάνα του και έβγαλε από το τουλούμι μία χούφτα ελιές και τις έριξε μέσα στη τσάντα μαζί με μία φέτα ξερό ψωμί. Αυτό ήταν το φαγητό της ημέρας για τον φτωχό αλλά καλό μαθητή.

Στις αρχές της δεκαετίας 1950, κυκλοφόρησαν στην αγορά πλαστικά παπούτσια της εταιρείας «ΕΛΒΙΕΛΑ» με χαμηλές τιμές και έτσι ποδεθήκαν τα περισσότερα σχολιαρόπαιδα (φόρεσαν και πλεκτές κάλτσες, σοσόνια).

Τα αγόρια φορούσαν κοντό παντελόνι (ντρίλι, ή αργαλειού), υφαντό πουκάμισο και φανέλα (πουλόβερ) πλεγμένη και βαμμένη από τη μάνα ή τη γιαγιά.

Μετά τον εμφύλιο πόλεμο (1950) «άνοιξε» η Αμερική και όσες οικογένειες είχαν συγγενείς μετανάστες ελάμβαναν ταχυδρομικά δέματα με ρούχα, παπούτσια, μπισκότα και έτσι κάπως βελτιώθηκε η εμφάνιση των παιδιών του χωριού.

Τα πόδια των αγοριών το χειμώνα ήταν γεμάτα πέλιζες (πληγές λόγω της διαφοράς θερμοκρασίας κοντά στη παρεστιά και του δυνατού κρύου έξω από το σπίτι).

Στην παραπάνω φτωχή εμφάνιση των παιδιών, έλαμπε όμως το ζωηρό βλέμμα τους, και φανερωνόταν η εξυπνάδα, το θάρρος και η δύναμή τους («σφραγίς δωρεάς πνεύματος»).

Η παρακολούθηση μαθημάτων και προετοιμασία των μαθητών στις δεκαετίες 1940, 1950 ήταν πολύ δύσκολη. Θυμάμαι τις παρακάτω δυσκολίες:

- Το κράτος δεν διέθετε δωρεάν τα βιβλία κάθε τάξης, εκτός από το «Αναγνωστικό»
- Οι φτωχές οικογένειες του χωριού δεν είχαν δυνατότητα αγοράς βιβλίων από βιβλιοπωλεία (Μολάων, Αθίνας) και σχολικών ειδών (τετράδια, μολύβια, μελανοδοχεία, κοτυλοφόρους) από τα εμπορικά μαγαζιά του χωριού (της Μανούσενας, του κυρ. Γιώργη Μανίκη, του Μπελέση)
- Οι μαθητές παρακολουθούσαν με προσοχή τις παραδόσεις του δασκάλου και οι πιο επιμελείς κράταγαν σημειώσεις στο πρόχειρο τετράδιο, με υπαγόρευση του δασκάλου
- Το διάβασμα στο σπίτι, τον χειμώνα, με το φως του λυχναριού ή της λάμπας πετρελαίου, και με την παρουσία όλων των μελών της οικογένειας στον ίδιο χώρο, ήταν πολύ δύσκολο και χαμηλής απόδοσης. Οι γονείς (αγράμματοι ή με λίγες γνώσεις, κουρασμένοι) δεν μπορούσαν να βοηθήσουν τα παιδιά τους.
- Οι παραπάνω δυσκολίες των μαθητών τους υποχρέωναν στην προσεκτική παρακολούθηση των παραδόσεων του αυστηρού δασκάλου.

ΤΟ ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ ΤΟΥ ΧΩΡΙΟΥ

- Πρωινό ξύπνημα, αναγκαστικά την ίδια ώρα με τους μεγάλους (γονείς, μεγαλύτερα αδέρφια) ξεμάχους, που θα πήγαιναν στις δουλειές του σπιτιού (χωράφια, αμπέλια, υλοτομία, στάνη) με το πρώτο φως της ημέρας. Όλη η πολυμελής οικογένεια κοιμόταν «στρωματσάδα» στο ίδιο δωμάτιο (στη γωνία ή στο χαγιάτι).
- Νίψιμο στη κρεμαστή βρυσούλα στο νεροχύτη, πρωινές σωματικές ανάγκες έξω από το σπίτι [στο ρέμα ή στο έξω «μέρος» (αποχωρητήριο)].
- Πρωινό: κρασόψωμο (φλέντζα ψωμί καψαλισμένη στη φωτιά, βρεγμένη με κρασί και σταγόνα λαδιού), ή τσάι του βουνού, ή γάλα της μαλτζέας χωρίς ζάχαρη (με αλάτι) με μπουκιές ξερού ψωμιού.
- Ετοιμασία τσάντας: πάνινη από ύφασμα αργαλειού και ράντα (αγόρια) για να κρέμεται από τη πλάτη, με περιεχόμενο:
- Αναγνωστικό βιβλίο
- Τετράδια ορθογραφίας – καλλιγραφίας, αριθμητικής
- Πλάκα, κοντύλι (για τα πρωτάκια)
- Ξύλα για σόμπα σχολείου: ένα δαυλί (κουμαριά, έλατος) με τσεκουριές για να τεμαχιστεί σε τρία κομμάτια, για τη σόμπα

του σχολείου. Πολλές φορές παρέδιδαν ξύλα στο σπίτι του δασκάλου για τη σόμπα του.

- Πηγαίμος στο σχολείο: με το χτύπημα της μικρής καμπάνας του καμπαναριού ξεκίνημα για το σχολείο, μέση απόσταση σπίτι – σχολείο ένα χιλιόμετρο. Τα παιδιά κτηνοτρόφων όταν γύριζαν από τα χειμαδιά, έμεναν στη στάνη (στις γύρω από το χωριό περιοχές) και με το άκουσμα της καμπάνας ξεκινούσαν για το σχολείο περπατώντας απόσταση 2 -3 χιλιομέτρων.
- Παρακολούθηση μαθημάτων: πρωί (08:00 – 12:00), απόγευμα (14:00 – 17:00).
- Φαγητό: λιτό και λίγο [λάχανα (του βουνού) σε διάφορες παραλλαγές, βραστά, γιαχνί, πίτα, καλτσούνι, όλες της ημέρες της εβδομάδας εκτός Κυριακής]. Όλοι οι παρόντες της οικογένειας έτρωγαν στην ίδια σκουτέλα φαγητού.
- Προετοιμασία για την επόμενη ημέρα:
- Ανάγνωση – γραφή όπως όριζε ο δάσκαλος
- Ασκήσεις αριθμητικής, γραμματικής
- Νοερή επανάληψη θεμάτων ιστορίας, γεωγραφίας όπως τα δίδαξε ο δάσκαλος

ΕΘΝΙΚΕΣ ΓΙΟΡΤΕΣ
Το σχολείο γιόρταζε την 25^η Μαρτίου. Τα αγόρια ντύνονταν τσολιάδες (φόραγαν την παραδοσιακή φουστανέλα, φέσι, γιλέκο) και τα κορίτσια Αμαλίες με την παραδοσιακή στολή.

Ο εορτασμός γινόταν στη μεγάλη στολισμένη αίθουσα του σχολείου και παρουσία των γονιών και συγγενών των μαθητών. Απαγγέλλονταν εθνικά ποιήματα από μαθητές και μαθήτριες και οι καλλίφωνοι μαθητές τραγουδούσαν παραδοσιακά τραγούδια. Θυμάμαι τον εορτασμό που έγινε το 1950. Στο σχολείο προσήλθαν πολλοί κάτοικοι του χωριού και οι μετανάστες από Αμερική που είχαν έλθει στο χωριό μετά από 45 χρόνια (Γιώργης Δούνιας, Αντώνης Δούνιας, Γ.Παναρίτης). Ο μαθητής **Γεωρ. Αντ. Χαραμής**, με την καταπληκτική φωνή του τραγούδησε το δημοτικό τραγούδι «Ο Γέρο Δήμος Πέθανε». Συγκινημένοι (έκλαιγαν) οι μετανάστες, ανέβηκαν στην έδρα, τον φίλησαν και του έδωσαν ο καθένας 20 δολάρια.

ΟΙ ΔΑΣΚΑΛΟΙ ΤΟΥ ΧΩΡΙΟΥ
Στη δεκαετία 1930 υπηρέτησε στο σχολείο ο Μικρασιάτης Ευγένιος Φωτιάδης. Αυστηρός, μεθοδικός και πολύ αποδοτικός. Μαθητής της ΣΤ' τάξης είχα δει στο γραφείο του σχολείου γραπτά διαγωνισμών παλαιών μαθητών [Δημ. Τουρομώσης (Σταματάκης), της αδελφής του Χάρης, του Μήτσου Ν. Τζάκα (Ντέμης), του Δημήτρη Γεωρ. Τζάκα, Παν. Ι. Παυλάκη] τα οποία απεικόνιζαν γνώσεις άριστων μαθητών Γυμνασίου (καλλιγραφία, ορθογραφία, σύνταξη προτάσεων). Στη δεκαετία 1940, λόγω της κατάστασης (πόλεμος, εμφύλιος) υπηρέτησαν για λίγο διάστημα οι δάσκαλοι Δαγρές, Κούτσαρης, Πολίτης.

Μετά το 1950 και την σταδιακή ομαλοποίηση της εθνικής κατάστασης το σχολείο λειτούργησε κανονικά, με σχετική επάρκεια δασκάλων και διδακτικών μέσων. Πρώτος δάσκαλος της δεκαετίας αυτής ο Ηλίας Κακούλιας από τον οποίο πήρα απολυτήριο το 1951.

Οι Κρεμαστιώτες όπου γης, διατηρούν άσβηστες μνήμες για το σχολείο και τη σχολική ζωή. Εκεί πήραν τα βασικά εφόδια για τον αγώνα της ζωής (γνώσεις, αξίες της ζωής, κοινωνικότητα, φιλία, αγωνιστικότητα, αλληλεγγύη και αγάπη για τον τόπο που γεννηθήκαμε, την πατρίδα μας).

Στο ταξίδι της μετανάστευσής τους, οι Κρεμαστιώτες μετανάστες του εξωτερικού, εσωτερικού, πήραν μαζί τους ένα ταγάρι (τράστο) όπως οι πατεράδες τους, όταν πήγαιναν στις δουλειές έξω από το χωριό. Στο ταγάρι τους αυτό αντί για το ξερό ψωμί, τις ελιές και το κρασί των πατεράδων τους, έβαλαν μαζί με τις ευχές των γονιών, τα δάκρυα του αποχωρισμού, τα όνειρα, τις ελπίδες τους και τις άσβεστες μνήμες του σχολείου και της σχολικής ζωής. Με όπλο το ταγάρι αυτό μπήκαν στον αγώνα της ζωής και βγήκαν νικητές.

Το άρθρο συνεχίζεται στο επόμενο Τεύχος

ΜΑΪΟΣ 2024
Ν. Α. ΔΟΥΝΙΑΣ

στράτευσής τους από τους αντάρτες) και με δασκάλους τους Κούτσαρη, Ποριώτη, Πολίτη, Αθανασόπουλο, Μιμνκόπουλο. Η κανονική λειτουργία του σχολείου αποκαταστάθηκε στο σχολικό έτος 1949 – 1950, με πρώτο δάσκαλο τον Ηλία Κακούλια, με καταγωγή από Χωτούσα Αρκαδίας.

Στα παραπάνω πέτρινα χρόνια παρατηρήθηκε ότι από τα 150 – 200 παιδιά του χωριού μικρός αριθμός παιδιών φοιτούσε στο Δημοτικό Σχολείο (λειτουργούσε μόνο η αριστερή αίθουσα, με τρεις σειρές θρανίων) για τις παρακάτω αιτίες:

- Δεν ήταν υποχρεωτική η εκπαίδευση
- Πολύτεκνες οικογένειες σε απόλυτη φτώχεια
- Η διπλοκατοικία οικογενειών κτηνοτρόφων [χειμαδιά (διαμονή σε τόπους με καλές καιρικές συνθήκες)]
- Οι πολλές καθημερινές ανάγκες (εργασίες) των πολυμελών οικογενειών, που μπορούσαν να καλύψουν τα παιδιά τους (μαθήτριες, μαθητές). Θυμάμαι ότι οι δουλειές που έκαναν τα παιδιά (ηλικίας 5-15 ετών) στα χρόνια εκείνα ήταν οι ακόλουθες:
- Καθαρισμός της αυλής του σπιτιού – Μεταφορά πόσιμου νερού από τις βρύσες του χωριού
- Βόσκηση των ζώων που έτρεφε η κάθε οικογένεια για να έχει αγροτικό εισόδημα

Ειδήσεις ευρύτερου πλαισίου

● **ΤΟ 2024** συμπληρώνονται 50 έτη από την Εισβολή των Τούρκων στην Κύπρο το καλοκαίρι του 1974 και τη βίαιη κατάληψη του 40% περίπου της Νήσου. Η εθνική τραγωδία της Κύπρου αποτελεί μέχρι σήμερα πληγή αιμορροούσα σύμπαντος του Ελληνισμού. Η Νήσος της Αφροδίτης τελεί από τότε de facto διχοτομημένη στο ελεύθερο τμήμα της και στο κατεχόμενο από τις δυνάμεις της Τουρκικής Δημοκρατίας που επιχειρεί τη δημιουργία τετελεσμένων μέσω της μεταφοράς εποίκων από την Ανατολία. Τα Τουρκικά αρχεία παραμένουν μέχρι σήμερα κλειστά και άγνωστη παραμένει η

τύχη των αγνοουμένων. Οι φίλοι μας αποδεικνύονται για άλλη μια φορά επαμφοτερίζοντες, με το Ηνωμένο Βασίλειο να τηρεί μια ουδέτερη στάση μεταξύ των άλλων εγγυητριών δυνάμεων και να περιφρουρεί τις στρατιωτικές του βάσεις στο Ακρωτήριο και στη Δεκέλεια και τη Ρωσία να επενδύει τεράστια ποσά στα Κατεχόμενα και να ενθαρρύνει την εγκατάσταση Ρώσων πολιτών στην υπό τουρκική κατοχή ζώνη. Ας ελπίσουμε όλοι ότι άμεσα θα επιλυθεί επιτέλους το Κυπριακό, προς όφελος όλων των Κυπρίων ανεξαρτήτως εθνικής καταγωγής και θρησκείας. ■

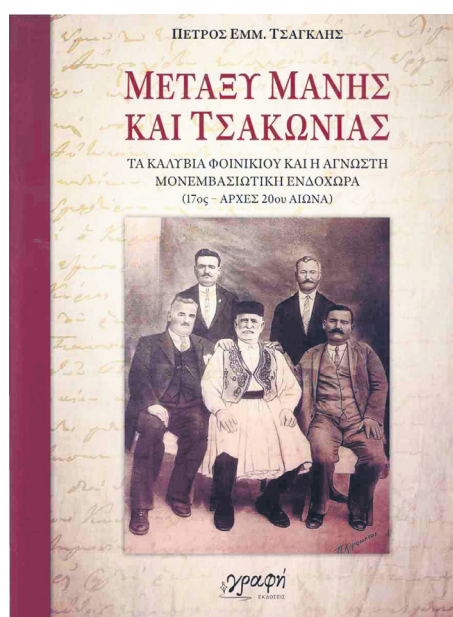
● **ΕΝΑ** έργο πνοής, η νέα γέφυρα του Ευρώτα στη Σκάλα (επάνω φωτο), αναμένεται να ολοκληρωθεί μέχρι τέλος του χρόνου. Οι εργασίες είχαν διακοπεί κατά τα τέλη Ιανουαρίου, όμως ξαναξεκίνησαν με γοργούς ρυθμούς. Η παλιά γέφυρα (κάτω φωτο) θα παραμείνει στη θέση της, θα ανακατασκευαστεί και θα χρησιμοποιείται ως πεζογέφυρα. ■

● **ΣΤΙΣ 28/06/2024** έλαβε χώρα η Ανάρτηση των Κτηματολογικών Στοιχείων στις κτηματογραφούμενες περιοχές της Λακωνίας, μεταξύ αυτών και στην Κρεμαστή. Οι ιδιοκτήτες των ακινήτων έχουν προθεσμία δύο μηνών να καταθέσουν Ένσταση-Αίτηση Διόρθωσης. Οι κάτοικοι εξωτερικού έχουν προθεσμία τεσσάρων μηνών. ■

● **ΔΥΟ** μεγάλοι Ζαρακίτες αναχώρησαν για το τελευταίο ταξίδι. Ο Θεόδωρος Παπαγεωργίου υπήρξε για πολλά χρόνια κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1990, Πρόεδρος του Συλλόγου Χαρακιωτών. Ο Αναστάσιος Δούκας υπήρξε Πρόεδρος της Κοινότητας Λαμπόκαμπου. Ιδιαίτερα δραστήριος αυτοδιοικητικός, συνέβαλε στο να λάβει ο κοντινός Λαμπόκαμπος την εικόνα που έχει σήμερα, ενός ημιορεινού χωριού, περιποιημένου και πεντακάθαρου. Θερμά Συλλυπητήρια στους οικείους τους και στους συγχωριανούς τους. ■

● **ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ** από τις Εκδόσεις Γραφή το βιβλίο του κ Πέτρου Εμμ. Τσαγκλή, με τίτλο «Μεταξύ Μάνης και Τσακωνιάς: Τα Καλύβια Φοινικίου και η άγνωστη Μονεμβασιώτικη Ενδοχώρα». Το ως άνω πόνημα, συνέχεια του παλαιότερου βιβλίου του ιδίου συγγραφέα με τίτλο «Ασωπός, μια αρχαία πρωτεύουσα κοιμάται στον Λακωνικό» (Εκδόσεις Ηρόδοτος), και πραγματεύεται την Ιστορία των Παπαδιανικών και των Κοντεβιανικών (σημ. Ασωπού), γνωστών παλαιότερα και ως Καλύβια Φοινικίου, από τα μέσα του 17ου μέχρι τις αρχές του 20ού αιώνα. Μέσα από τις εντυπώσεις παλαιών περιηγητών και ιστοριογράφων, καθώς κι έναν μεγάλο αριθμό ανέκδοτων πηγών από τα Γενικά Αρχεία του Κράτους, το Ιστορικό Αρχείο της Εθνικής Τραπέζης και άλλων ιδιωτικών και δημόσιων συλλογών, ο αναγνώστης έρχεται σε άμεση επαφή, όχι μόνο με τα γεγονότα-σταθμούς της τοπικής μικροϊστορίας, αλλά και με τις πολυεπίπεδες επαγγελματικές, κοινωνικές και οικονομικές σχέσεις, που συνέδεαν και διαχώριζαν άλλοτε τους κατοίκους της λακωνικής υπαίθρου. Βλέπει αγρότες και ποιμένες να συνάπτουν

συμφωνητικά, παραγωγούς κι εμπόρους να κοστολογούν και να μεταπωλούν τηνπραμάτεια τους, ιδιοκτήτες να αντιμάχονται στα όρια των χωραφιών τους για λίγα μέτρα γης ή για τους καρπούς διαφιλονικούμενων δέντρων, οικογένειες να καταρτίζουν προικοσύμφωνα προκειμένου να παντρέψουν τα παιδιά τους και ν' αυξήσουν την περιουσία και την επιρροή τους... Ακόμη, ακολουθεί πρόσφυγες και μετανάστες στα αποδημητικά τους ταξίδια και βιώνει εκ του σύνεγγυς τον αγώνα των δύο κοινοτήτων να προσαρμοστούν και να επιβιώσουν στις μεταβαλλόμενες συνθήκες που συνεπαγόταν η συχνή εναλλαγή ξένων επικυρίαρχων και, τελικά, η ίδρυση του Ελληνικού Κράτους. Με αυτό τον τρόπο, οι ιστορικές καταβολές ενός ολόκληρου αγροτικού πληθυσμού της πελοποννησιακής επαρχίας αναδύονται από τη βουβή -σχεδόν αόρατη- κατάσταση, που τους έχει επιβάλει η σύγχρονη ιστορική έρευνα, και ανασυντίθενται πάνω σε στέρεες βάσεις αποκτώντας ξανά "φωνή" και υπόσταση έπειτα από αιώνες. Το βιβλίο του κ Τσαγκλή περιλαμβάνει 1072 σελίδες και πλούσιο φωτογραφικό υλικό. ■

● **ΣΤΙΣ 03** Απριλίου 2024 έλαβε χώρα στην Αίθουσα του Πειραικού Συνδέσμου στον Πειραιά η παρουσίαση του καινούριου βιβλίου της Μάγιας Γεωργαντοπούλου-Φιλίππιδη, η οποία είναι εγγονή της Ασπασίας, αδελφής του π. Κωνσταντίνου Παπαελευθερίου, με τίτλο «Ιχνη και Αποκαλύψεις» που κυκλοφορεί από τις εκδόσεις Άνεμος. Πρόκειται για ένα αστυνομικό μυθιστόρημα που διαδραματίζεται στη Μαδρίτη και στην Αθήνα. Οι χαρακτήρες του είναι μεσογειακής ψυχοσύνθεσης, με πάθη και αρετές, αρμονικά διαρθρωμένες. Ευχόμαστε το καινούριο βιβλίο της κας Γεωργαντοπούλου να είναι καλοτάξιδο! ■